

Zannaqa Gidikko Hagee Keha!

Leveled

Wolayttatto Doona

Ha gujo nabbabo maxaafay Yuu Essi Eyidiyappe (USAID) beettida miishshaa maaduwan Seev Ze Chiddirenee (Save the Children), Luxettaa Moconayne Tohossa Dalgga Manttiya Luxettaa Beeroy issippe hashetin giigidi attamettidaagaa.

2009 M.L.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Save the Children

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Zannaqa Gidikko Hagee Keha!

Kifilee 4

Saaminttay 13

Leveled

Luxissiyageetussi Kaaletuwa

Naati nabbabuwa doommanaappe kase misiliyanne huuphe yohuwa
bessidi nabbaboy odiyoba malana mala oychchite. Nabbabi simmidi
wurssettan de'iya oyshata zaarana mala oottite.

Nabbabuwappe kasetiya Mali be'o Oyshaa

Ha huuphe yohuwanne misiliya xeelliyo wode
kaalliya nabbaboy aattiyo kiitay ayba gaada
qoppay?

Shemppuwa 1: Zannaqa Gidikko Hagee Keha!

Beni issi heeran Shonggito, Palttasonne Baazzito geetettiya laggeti de'oosona. Hageeti Duguna Panggo allaanan Eddo luxetta keettan oyddantta kifiliyan luxanchcha. Shonggiti do'oy luxettan keehippe gooba gididaageeti palaha wodiyan bantta kifiliya naata shiishshidi issippe nabbaboosona. Ha heezzu macca naati laytta muumiya luxettaa oosuwan daafurida huuphiya shemppissanawu zannaqawu baanawu kuuyidosona.

Kuuyidaageeti zannaqawu biyo sohuwa xeelliyagan issippe zorettidosona. Simmidi bantta soo asaakka oyichchidi sheniya demmidosona. Eta soo asaykka keehippe ufayttidi akeeka kiitaara sheniya immidisona. Immido naati huuphiya pashkkissanawu oottanabaa xeelliyagan haasayidi Umaa zeeruwan merettida sima abbaa xomoosanawu koyyidosona.

He kuushshaa doonaa kunttidi so asaassikka yootidaageeta eta soo asay eti baanawu koyyido sohuwa zaarettidi oychchidosona. “Simi intte koshshaanne oyshaa bonchchidi diggokko giidi nuuni sheniya immidashin awu baanawu koyyidetii ha"i? Aybaa xomoosuutetii? Ane intte kuuyidobaa yootekketii! Geelladan qofaa koshshikko immanawu danddayeettes,” gaasu Shonggiti aayyiya. Oyshay zaarettanawu bessiyogaa ubbaykka ammanidi ooni zaarikko lo"oo giyo hanotan ubbay issoy issuwa ayfiya xeelliyogaa doommidi sirphphi giidosona.

Yaanishin Baazzita qiibiyo gasttiyara happi ootta ekkada, “Nuuni ubbaykka maayettidoy Umaa zeeruwan merettida sima abbaakko biidi xomoosiyogan allaxxiyogaa. Simi intte hagee lo"o giidi dooriyo sohooy de'ikko yootekketii,” gaasu. Baazzita yaagin hinkkootikka I zaaroyne oyshay likke gidiyogaa som"uwa pude duge qaattiyogan qonccissidosona.

Baazziti aayyiya eta kuushshaa siyada, “Intte giyo sohaykka keehi ufayssiya sohoshin aybissi hara sohuwa dooribeekketii? Wolayttan hara zannaqa sohay baaweeyye?” gaasu. Gaada oyshaa kaalettin naatikka donchcholo'u gi ekkidi miicciyadan haniiddi cora sohuwan dumma dumma zannaqa miishshatinne sohoti de'iyogaa yootidosona. “Odishin nuuni dooridoy ha''i ooratti merettida sohuwappe attin Wolaytta moottan qoodidi wurssenna zannaqa sohoti de'oosona.

Leemisuwawu Daamoota xaazaa garuwa,
Ajjoorra mentte soossuwa, Ajjoorra Abune Tekile
Haymanootiya bataskkaanaa, Umaa ushuwa,
hegeetanne hegeeta milatiyageeti de'oosona. Haray
qassi Asttiro baattaa, Xoossa zarphphiya, xiixintta
shuchchaa, Umaa zeeruwa, zeeruan merettida
sima abbaa geetettiyageeti amaridaageeta,” gaasu
Baazzita. Baazzita wurssa simmin Shonggiti aayyiya,
“Hekko qoodada wurssadasa,” gaasu.

Yaagin Shonggitanne Palttasa maadetti maadettidi haraakka gujjidosona. Palttasi do'oy, “Ubba awun boshettidi wurii? Haraykka daroy de'iyagaa gujjiigettennee,” giidosona. Yaagin Palttasa, “Diidayi Waaya gonggoluwaa, Sorppeella dembbaa, Pundduuniya woraa, Daamoota Sillaasiya Bataskkaanaa, Moochche na'aa Boorago Gonggoluwanne, Humbbo bilbbuwa, hageetishin?” giidosona. Eti bantta wolqqa keenaa yootidi uttidaashin Baazziti aayyiya, “Hayyanintta ta naati issi issi allaanan de'iya zannaqa sohota ane yootite,” gaasu.

A yaagiini naati I oyshay keehippe daro wodiya ekkawu danddayiyogaa yootidi, “Nuuni ha"issi eriyo sohota hageeta. Hegaa gidiyo gishshawu haraa erokko sinttappe geelladan luxettan keten"idi hageetuppe nuuni xeesidoogeetuppe coraa eranawu danddayoos. Ane simi nuuni wantto biyo gishshawu ubbaykka giigoos,” giidosona.

Yaagidoora Baazziti aayyiya naati sinttawu
wottiyo hidootay goobidi luxanaadan oottanawu
danddayiyogaa akeekada bari wozanan keehippe
ufayttaasu. Ufayttidaara, “Ero ta naati inttena
gattidi besso! Sinttanawu minnidi luxikko
Wolayttaagaa xalla gidennan Tohossa Toophphiyagaa
ubbaa appe aadhdhidi muume Toophphiyagaakka
eranawu danddayeeta, aybinne diggiyay baawa,”
gaasu miiccaydda. A yaagin etikka ufayssawu
bulaaciiddi de'ishin Shonggiti aayyiyakka, “Aybinne
baawa intte doorido Umaa zeeroykka keehippe
ufayssiya ooratta soho,” gaasu.

Gujjadakka, “I ubba asan daro
xomoosettiichchibeenna Umaa zeeruwa sima
abbaa xomoosuwan intte koyro xomoosanchcha
gidennan aggeetii? Biidi xomoosidi allaxxidi yiite.
Hegaappe simmidi qassi Humbbo bilbbuwanne
haani nu matan de'iya Moochche na'aa Booraago
gonggoluwa xomooseeta,” gaasu. Ha qofay ubbaakka
mayzzidoogaa deemuwa ziqqi xoqqu oottidi
qonccssidosona.

Shemppuwa 2: Zorettaa Dashettaa

Shonggita bantta soo aayyiya giidoogee okka ufayssidoora qofa immanawu sooqettaasu.

Yaaticdaara, “Nu aayeti giidoogaadan issi sohuwa be'i simmidi hara sohuwa be'anawu danddayettees. Hegaa qassi hara wodi yawu/wodiyassi halchchana. Ha"i Umaa zeeruwanne sima abbaa xomoosidi simmana,” gaasu. A dasha simmin zannaqawu koshshiyabaa oyqqidi baanawu tobbiya doomidosona.

Tobbi giigissidi efiyobaakka ubbaa doori wurssidi, “Ane ubbaykka wonttossi giigettite. Yaa biidi allaxxiiddi go'ettiyobata harabaakka intte qoppiyobaa oykkite,” gaasu. Yaatin Palttasa, “Xomoosiiddi go'ettiyobi aybee aybee qassi? Taassi aybinne gelibeenna ane gujjidi yooterkketii,” gaasu. Hegaani Baazzitanne Shonggitakka yiillotanaadan hani ekkidi erissennan Palttasissi yootiyogaa doommidosona.

Yootiiddi issi asi sooppe kiyidi issi sohuwa baanawu kiyiiddi aybaa aybaa oykkanawu bessiyakko kayan kayan loyttidi yootidosona. Hegaa yootii yootidi dumma dumma miishshatakka paattidi iyyoo gelanaadan oottidosona. Hegaa giyogee zannaqaa biya asawu koshshiyabata muliya pitti laaccidi odiyogan Palttasonne bantta soo asaa ubbaa donchcholo'u oottidi ammanttidosona. Hegaani yootettidabaa akeekidi ekki simmin kaalliya gallassa manddarawu giigidi aqanaadan maacidosona.

Eti hegaa maacettinkka Palttasa ha'ikka, “Nuuni efaanabaa issuwa issuwa sunttaa xeesidi qonccissiyakko lo'otennee,” gaada qofaa immaasu. Immin naati, “Na'ee sooppe kiyidi aqanawu biya uray oyqqiyobi corattennee, erekkiiyye?” giidosona. Yaagi simmidi, “Leemisuwassi, laame maayuwa, qamma maayuwa, shinqqiya, pootuwa denddiyobaa, hegeetanne hegeeta milatiyabata oyqqennan biikko waananwu de'ay? Biidi gakkidi be'iyogan ufayttiyogaa aggada guyye qoppuuteeyye,” giidosona.

Yaagin Palttasakka, “Ero ta michchentti taanikka
intte issibaa paattidi yootiyo bilaa meezetanaadan
gaada eraydda gaysippe attin koshshiyabaa
milxxi oottada erays. Ha”i intte giidobaa ubba
qachchi giigissi aqidi wontto guuran kaamiya
do'uwan gayttana,” gaasu. Baazzitakka Palttasi
wurssetta qofan ufayttada bantta soo biidaara
bantta soo asay shinqqiyassi marccuwanne kattaa
immanaadan oychchada ubbabaa ekkaasu. Simmidi
hassayettidabaakka muliya giigissa ekkada ubbaappe
guurada kaamiya do'uwan beettaasu.

Yaatada naati yaanaashin Kinddo Diidaye biya
kaamiyan oydiya oykkada naagiyogaa doommaasu.
Baazzita naata naagaydda naati hegaa keenaa
haasayidi aqin poo'issidoogaan kaamee olidi baana
hanidoora yiilloyttada naagawusu. Bari wozanan,
“Na'i keeruwa saatiya hannin bonchchidi sinttan bari
de'o layttan ubban keeruwa wodiya bonchchiyaba
kiyees. Gido coo, eti yiyo wode kaalliya kaamiyankka
baana aybanne qaattikke,” gaydda naagaasu.

Shemppuwa 3: Manddaraa Tobbiya

Baazzita hegaadan gaydda naagishin naati
gaaziya guuziya ba''i ekkidi puttu giidosona.
Gakkin Baazzitakka aybanne yiillotabeennabadan
aggaagaasu. Yaanin ubbaykka matan matan oydiya
oyqqidoogan uttidi kaassaa hobbociiddi buussa
doommidosona. Biiddi issoy issuwara zannaqaabaa
tobbidi kaame giddon de'iya asaa yeemoyiya hanotaa
medhdhidosona.

Eta tobbeekka zannaqaa birshshetta, eeshshaa,
go''aa, qommuwanne harata gattidi oyqqees. Eti

heгаа тоbbishin Baazzita, “Naatoo zannaqaa birshshettay aybee ereetii? Taassi zannaqaa birshshettay undduwaalotti ekkees. Sooppe kiyidi hara biittaa yuuyyidi xeelliyogee ubbay zannaqee?” gaasu. Yaagin Shonggita miiccaydda Baazzitissi gidiya zaaruwa immiyogaa doomma aggaasu.

Immaydda, “Baazzitee, neeni oyshchido oyshay heegaadan miichchiyanne yeellayiya oysha gidenna. Ne oyshay keehippe likke. Daro asay sooni yaa haa giidi bichchaarinkka wuri erana geenna metoy wodiya diggin zannaqawu kiyi erenna. Woykko ooso keettan oosoy darin sooppe haakkidi zannaqawu kiyiyo ogee keehippe un"o gididoogaappe denddidaagan zannaqa giyobaa mule erenna. Heegaa gaasuwan qassi zannaqaa birshshettaa suure erennaageekka heгаа keena maalaalenna,” gaasu.

Shonggita ha'ikka gujjada, “Zannaqaa giyogee oosuwan un"ettidi yaa haa elbbottiiddi takkida woykko shaaccida kahaa woppissanawu kiyidi

allaxxiyogaa. Hegaa giyogaa ane qantta ogiyan qonccissana. Daro wodi yawu gallassa gallassa de' uwa oyshaa zaaranawu bichchaariiddi gam"ida huuphiya pashkki oottiya xomoosuwa poliyogaa. Hegaassikka halchchidi issi haydaawa sohuwa woykko yeemoyiya heera yuuyyidi xomoosiyogaa,” gaasu.

Palttasakka gujjada, “Ayba halchchoynne sintta qofay baynnan mela yuuyyiyogaa zannaqa gaanawu danddayokko, hega era nawu bessees,” gaasu. Baazzitakka I zaaruwan keehippe ufayttada, “Taanikka intte woysaa eriyakko gaada be'anaassappe attin ubbaakka erays. Zannaqaa heegaappe aahuwan birshshanawukka danddayettees. Taanikka gujjana,” gaasu. Gujjadakka, “Zannaqa giyogee issi asi woykko issi citay bari huuphiya pashkkissanawu go'ettiyogaa xalla gidennan issi heera dichchawunne demmiyobawu ubbawukka kane,” gaasu.

Leemisuwawu lo"o zannaqa man"iya cora
zannaqanchchay xomoosees. Ha zannaqanchchay
ubbay qassi shammidi miidi hiixxin zin"idi aqees.
Hegaani haggaaazaa immida asawunne geliyo
sohuwawukka qanxxees. Hegaani ubban guuxxenna
marccuwa kessidi laalees. Yaatin daro marcoy he
heeran gukkees. Hegaa giyogee heera kuucaanne
xaaxi waaxo aquwa dichchawu sintta xeera beeraa
kaa'ees. Simi hegaa keenaa taani giikko haratikka
gujjana danddayoosona,” gaasu.

Shoobiya siyada Palttasakka zannaqaa xeelliyagan
bawu qonccidaagaa keenaa qora qorada ooppe
guuxxiyanaa giyo hanotan yootiyogaa doomma
aggaasu. A yootiyobaa kaamiya gidдон de'iya
hara asaykka hayttaa corggochchidi ezggiyogaa
akeekidaba milatukku. Hegaa mala hanotan Palttasa,
“Taanikka eriyogaa keenaa gujjada yootana. Intte
eriyogaa keena gidana xayikkonne ane taanikka
hassayiyobaa intteyyoo yootana,” gaasu. Yaagidaara
qoppa qoppa ekkada huuphe giddoppe koyya

koyya shiishshada odiyabadan birshshetta gaada qoppidobaa shiishshada odaasu.

Shonggitanne Baazzitakka hayttaa corggochchidi ezggishin Palttasa, “Taani eriyogee haggaa,” gaasu. Yaagidaaro Shonggiti do'oy, “Neeni aybaa yootada wurssadii?” giidosona. Yaagin Palttasa miiccaydda, “Simi taani eriyogee haggaa. Yaatin haraa awuppe ehoo? Taani naa'antto haraa aybanne gujjikke. Tawu de'iyabaa wurssada wurccada yootaasi,” gaasu.

Yaagin naatikka harabaa qoppiiddi suure siyibookkonappe attin siyiyakko giyobaa xayibookkona. Hegaa gishshawu dagammiyadan hanidi yeellatiiddi maarotaa oychchidosona. Palttasa naati maarotaa oychchidoogee ufayssiyadan hanin miichchaa noocu gaydda gujjikke giido birshshettaa yootanawu doonaa quccaydda doomma aggaasu. Palttasa, “Taani zannaqaa birshshettan akeekiyogaa mala gidikko haggaa milatees. Zannaqay bari huuphessi asaa ayyaanaa woykko heennaa

ooraxissiiddi issi heerawu woykko biittawu zal"e macaradan geliyabawu kane gidiyogaa akeekaas,” gaasu.

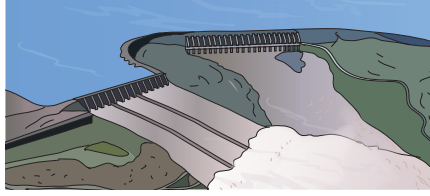
Hagaa xalla gidennan zannaqawu biida uray huuphiya pashkkissiiddi qoodi zawi baynna eraa woommidi simmees. Hegaappe issuwa ekkikko he sohuwan de'iya issi miishshaa waatidi medhdhiyakko, waatidi dichchiyakkonne aassiyakko maaddiya eraa ekkiyogee attennaba,” gaasu. Palttasa gujjadakka, “Bari heeran baynna zannaqa buquratakka be'idi bari huuphiyan de'iya xeelaa giigissiyogee akka zannaqan beettiya go'aappe issuwa,” gaasu.

Palttasa bari birshshetta zoxissaydda, “Zannaqawu biido sohuwan beettiya duma duma qommo mittatun de'anawu danddayiya go" akka akeekanawu danddayettes. Heeraappe heeraa hemettidi qaaxettidi duma carckkuwa shemppidi yiyogeeshin?” gaydda oysha mala qofa denttaasu.

Yaagin Baazzitanne Shonggitakka keehippe
maalaalettidosona.

Eti maalaalettinkka Palttasa wurssabeekku. Ha"ikka
paattada yootiyogaa gujja aggaasu. Yaatidaara
Palttasa, "Asaara erettidi qatuwa laamettiyogeeikka
zannaqaappe beettiyaba," gaasu. Yaagin Shonggitid,
do'oy "Haaha na'ee hekko neeni erikke giyogee nuuni
eriyobay guutta gidiyogaa qonccissanaassa," giidi
maalaalettidosona.

Hegaa siyada Palttasakka, "Shonggitee, hegee
inttena erokkona giyogaa gidenna. Tawu ta
huuphiyan de'iyagaa yootaasippe attin taani heгаа
ogiyan qoppabeekke," gaasu. Yaagin naatikka
miicciidi, "Nuunikka neeni loyttada eriyogaa
nashshanawu koyyidippe attin nuna cayadasa giyogaa
gidenna," giiddi miicci aggidosona. Yaaniiddi yaagaa
haagaa denttidi kaa'ishin umaa zeeroy sinttan beetti
aggiis.

Shemppuwa 4: Umaa Zeeruwanne Sima Abbaa

Naati kaamiyappe wodhdhiyo wode Umaa zeeruwaa sima abbay walxxaxxiis. Hegaani xeelliyobay ubbay maalaaliyogaa be'idi ufayttidosona. Sima abbay kase meretan de'iyabappe aadhdhidi simimmidaagaa xeellishin Baazzita, “Naatoo, laa hagee ayba lo'ii? Hagan taani gelada waxxana, oonee tanaara geliyay?” gaasu. Yaagin naati dagammidi, “Na'ee baqettay, nena haattay mitti aggikkoshin? Hawulaashoykka iita gidiyogaa eraasa gidennee?” giidi hanqqettidosona.

Yaagiiddi abbaa aahotettaaninne zeerin merettidi hagaadan hanidoogan maalaalettidosona. Hara baggaara qassi sima abbaa yuushuwan biittaa naaganawu keelido keelaa maaraara seddidoogaa be'idi, “Laa, maalaaliyaba!” giiddi mule sohuwa yuuyyiyogaa doommidosona. Yaatiiddi bantta oyqqido moobayliyan pootuwa denttidi soo ehiidi asaa bessanawu oyqqidosona.

Wontta waxxana gin diggido Baazzita abbaakko shiiqada pootuwa denttawusunne mittaa tashiya oyqqada zaatturada abban gediya yedda yedda xeellawusu. Yaatada bawu be'idobaa, “Naatoo, xeellite. Hagee ayba maalaaliyabee? Taani ta de'o layttan haggaa malabaa be'a erikke,” gaada naati be'anaadan shoobbawusu. Hegaani naatika issoy issuwa kushiyanne maayuwa oyqqidi zaatturidi xeelliyogaa doommidosona. Xomoosissiyageeti naatu hanotaa be'idi, “Hegaakko shiiqoppite; mittay tarshshetti wodhdhikko abba giddo gelanawu danddayeeta,” giidi zoriyogaa doommidosona.

Zoriya siiyiiddikka kaassay balettin woxxi woxxidi kaa'ishin Baazzito shorooqissinne abbaa giddo muukki aggiis. Yaatiyorin na'iyoo hawulaashoy efirggiis giidi waasuwa tinkki tilliya essi aggidosa. Eta waasuwa siyidi haattaa waxxiya eranchchati woxxiiddi gakinnee na'iyoo muukettaychhada shemppuwawu abaraadiyaro oyqqidi kessi aggidosa. Hegaadaani na'ee shemppuwa ashshida naata asay galatidi na'iyokka woppissinne eta soo yeddi aggiis.

Nabbabi simmidi zaariyo oyshata

Nabbabuwannin ne buzo akeekan amppada kaalliya oyshata zaara.

1. Zannaqawu biiday oonee oonee?
2. Zannaqawu baanaappe kase aybaa oottidona?
3. Zannaqaa go'ay aybee aybee?
4. Zannaqa sohota waatidi naaganawu bessii?
5. Nabbabuwa gidon “abaraadiyaro” giya qaalawu gelo birshshettay aybee?

